

İNSAN HAKLARI BÜLTENİ

Sayı: 2007/1

Ağustos 2007

İnsan Hakları İhlal İddiası Başvurularına İlişkin Sayısal Veriler

Adres: Yüksel Caddesi No. 23, Kat 3, Yenışehir 06650 Ankara TÜRKİYE

Telefonlar:

+90312 430 2378

+90312 430 6193

+90312 430 7284

Faks:

+090312 430 4397

E-Posta:

ihb@basbakanlik.gov.tr,

İnternet adresleri:

www.ihb.gov.tr

T.C.
BAŞBAKANLIK
İnsan Hakları Başkanlığı

İNSAN HAKLARI BÜLTENİ

Tarih : Ağustos 2007 Sayı: 2007/1
Konu : İnsan Hakları İhlal İddiası Başvurularına İlişkin Sayısal Veriler

1) Giriş

Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde saydamlık ilkesi gereği, İnsan Hakları Başkanlığına, 81 İl İnsan Hakları Kurulu'na ve 850 İlçe İnsan Hakları Kurulu'na yapılan insan hakları ihlâl iddialarına ilişkin sayısal veriler, 2004 yılı başından itibaren kamuoyuna açıklamaya başlanmıştır. Bu veriler sadece iddialarla ilgili rakamlardır.

Açıklanan rakamlar, sayısal veri elde etmek için geliştirilen "İnsan Hakları İhlâl İddiası Bireysel Başvuru Formu" marifetiyle elde edilmektedir. Ülke çapında oluşturulan 931 İnsan Hakları Danışma ve Başvuru Masası'ndan edinilebilecek olan başvuru formunun Başbakanlık web Adres: (<http://www.basbakanlik.gov.tr>) sayfasından temin edilmesi de mümkündür.

İnsan Hakları İhlâl İddiası Bireysel Başvuru Formunu indirmek için tıklayın. Human Rights Complaints Form (english) click to download.

İnsan hakları ihlâl iddiasında bulunan kişiler tarafından doldurulan bu formlar, her ayın sonunda İnsan Hakları Başkanlığı'na gönderilmekte, (TÜİK) Türkiye İstatistik Kurumu'nun teknik desteğiyle analiz edilen formlarda yer alan bilgiler, sayısal veri halinde kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır.

Sayısal verilerin temel fonksiyonu, insan hakları alanında yapılan reformların uygulamaya ne ölçüde yansıdığını, uygulamada aksayan konuların neler olduğunu, hangi alanlarda ne gibi gelişmeler kaydedildiğini ortaya koymaktır. İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarının vatandaşlarımızca tanınırlığı ve güvenilirliği arttıkça, Kurullara yapılan başvuruların da arttığı görülmektedir. Başvuru yapılmayan iller hiçbir ihlalin olmadığı yerler anlamına gelmemektedir. İller bazında alınan başvurulara ilişkin sayılar, o illerin başvuru alabilme kapasitesini bir başka deyişle başvuru kanalları konusunda vatandaşların yeterince bilgilendirilip bilgilendirilmediğini göstermektedir.

"İnsan Haklarını Koruma Sisteminin Kılcal Damarları" olarak isimlendirilebileceğimiz, İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları 2003 yılı Kasım ayında yeniden yapılandırılarak kamu görevlilerinin katılımıyla oluşmuş bulunan yapıya son verilip toplumun tüm kesimlerinin temsiline imkan sağlayacak şekilde sivil toplum temsilcilerinin ağırlıkta olduğu yeni bir yapıya kavuşturulmuştur. Ortalama 15 üyeden oluşan mevcut yapıda sadece iki kamu görevlisi bulunmaktadır. Kurullarda görev yapan sivil toplum temsilcileri şunlardır;

- İnsan hakları alanında faaliyet gösteren en az üç STK,
- Belediye Başkanı veya temsilcisi,
- Üniversitesi temsilcisi,
- İl Genel Meclisi temsilcisi,
- Tabip odası temsilcisi,
- Baro temsilcisi,
- Muhtar temsilcisi,
- TBMM'de grubu bulunan siyasî parti temsilcileri,
- Yerel basın temsilcisi,
- Okul-aile birliği temsilcisi,
- Sendika temsilcileri,
- Ticaret ve sanayi odası temsilcisi,

Ülkenin her tarafında yaygın bir örgütlenme gerçekleştirilmiş olmasından ve toplumun tüm kesimlerine temsil imkanı tanınmasından dolayı, kurullara yoğun bir bilgi akışı

gerçekleşmektedir. Kurullarda toplumun önde gelen hatırı sayılır 14.000 den fazla kişi gönüllü olarak görev almaktadır.

2) YILLAR İTİBARI İLE İHLAL İDDİASI BAŞVURULARINA GENEL BİR BAKIŞ

■ Türkiye genelinde **2004** yılı içerisinde Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığına 354, İl İnsan Hakları Kurullarına 466 ve İlçe İnsan Hakları Kurullarına 27 olmak üzere toplam **847** kişi başvuruda bulunmuştu. Bir kişi birden fazla hak ihlaline maruz kaldığını iddia edebileceğinden ihlal edildiği iddia edilen hak sayısı 1639 olmuştur. 2004 yılında yapılan başvurularda ihlal iddilaarında hak konularına göre ilk üç sırada;

1. İşkence ve kötü muamele yasağı (158),
2. Adil yargılanma hakkı (131),
3. Kişi hürriyeti ve güvenliği (121) alırken,

■ **2005** yılında, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığına **547**, İl İnsan Hakları Kurullarına **801** ve İlçe İnsan Hakları Kurullarına **29** olmak üzere toplam **1377** kişi **2179** hak konusunda ihlal iddiasıyla başvuruda bulunmuş olup, 2005 yılında yapılan başvurularda ihlal iddilaarında hak konularına göre ilk üç sırada;

1. Sağlık ve hasta hakkı (211)
2. Mülkiyet hakkı (208)
3. Çalışma ve sözleşme hürriyeti (203) yer almış, İşkence ve Kötü Muamele Yasağına ilişkin başvurular ise 162 adetle dördüncü sırada kalmıştır.

■ **2006** yılında Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığına **666**, İl İnsan Hakları Kurullarına **874** ve İlçe İnsan Hakları Kurullarına **50** olmak üzere toplam **1590** kişi **2056** hak konusunda ihlal iddiasıyla başvuruda bulunmuş olup, 2006 yılında yapılan başvurularda ihlal iddialarında hak konularına göre ilk üç sırada;

1. Sağlık ve Hasta Hakkı (261)
2. Mülkiyet Hakkı (203),
3. Adil yargılanma hakkı (146) yer almıştır.

■ **2007** yılı ilk altı ayında Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığına **206**, İl İnsan Hakları Kurullarına **454** ve İlçe İnsan Hakları Kurullarına **42** olmak üzere toplam **702** kişi **836** hak konusunda ihlal iddiasıyla başvuruda bulunmuş olup, 2007 yılında yapılan başvurularda ihlal iddilaarında hak konularına göre ilk üç sırada;

1. Sağlık ve Hasta Hakkı (115)
2. Mülkiyet Hakkı (84),
3. Kötü Muamele Yasağı İhlali (79) yer almıştır.

■ **2005** yılından itibaren işkence iddiaları ile kötü muamele iddiaları ayrı değerlendirilerek sayısal veriler elde edilmeye başlanmıştır. Buna göre işkence ve kötü muamele iddialarına ilişkin rakamlar ayrı ayrı sınıflandığında 2007 yılında, kötü muamele iddialarının **79** adetle **3.** sırada, işkence iddialarının ise **17** adetle **13.** sırada yer aldığı görülmektedir

■ **2004 Ocak ayından 2007 Haziran** ayına kadar geçen 42 aylık dönemde Başkanlık ve Kurullara **6787** hak ihlali iddiasıyla **4516** adet başvuru olmuştur.

YIL	BAŞVURU SAYISI	HAK KONUSU
2004	847	1639
2005	1377	2179
2006	1590	2056
2007	702	836
Toplam	4516	6787

2006 yılında alınan toplam 1590 başvuru ile 2004 yılına göre %53 artış, 2005 yılına göre ise %9 artış gerçekleşmiş, 2007 yılında başvuru alma hızının 2006 yılı başvuru alabilme kapasitesine göre değişmediği gözlenmiştir.

3) İHLÂL İDDİALARININ HAK KONULARINA GÖRE DAĞILIMI

A. 2004

2004 yılında Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığına 354, İl İnsan Hakları Kurullarına 466 ve İlçe İnsan Hakları Kurullarına 27 olmak üzere toplam 847 kişi başvuruda bulunmuştur. Bir kişi birden fazla hak ihlaline maruz kaldığını iddia edebileceğinden dolayı, ihlal edildiği iddia edilen hak sayısı 1639 dur.

İHLAL EDİLDİĞİ İDDİA EDİLEN HAK KONULARI	TOPLAM	ORAN
Başvuru Sayısı	847	%
İhlali İddia Edilen Hak Sayısı	1639	100,00%
1. İşk. ve Kötü Mu.Yasağı*	158	9,64%
2. Adil Yargılanma Hakkı	131	7,99%
3. Kişi Hürriyeti ve Güv.	121	7,38%
4. Yaşam Hakkı	119	7,26%
5. Sağlık ve Hasta Hakkı	117	7,14%
6. Ayrımcılık Yasağı	110	6,71%
7. Mülkiyet Hakkı	110	6,71%
8. Vatandaşlık Hakkı	78	4,76%
9. Çalışma ve Söz. Hürriyeti	71	4,33%
10. Sosyal Güvenlik Hakkı	71	4,33%
11. Ailenin Korunması Hakkı	56	3,42%
12. Eğitim ve Öğrenim Hakkı	52	3,17%
13. İfade Hürriyeti	41	2,50%
14. Çevre Hakkı	41	2,50%
15. Dilekçe Hakkı	40	2,44%
16. Konut Dokunulmazlığı	38	2,32%
17. Özel Hayatın Gizliliği	30	1,83%
18. Yerl.ve Sey. hürriyeti	28	1,71%
19. Din ve Vicdan Hürriyeti	27	1,65%
20. Engelli Hakları	21	1,28%
21. Haberleşme Hürriyeti	19	1,16%
22. Zorla Çalıştırma Yasağı	12	0,73%
23. Top.ve Gösteri Yür.Hakkı	8	0,49%
24. Örgütlenme Hürriyeti	7	0,43%
25. Bilim ve Sanat Hürriyeti	6	0,37%
26. Seçme,Seçme ve Siyasi Faaliyet Hakkı	6	0,37%
27. Diğer	121	7,38%

*2004 yılı tablosunda işkence ve kötü muamele iddiaları ayrılmamış olarak yer almaktadır.

B. 2005

2005 yılında Türkiye genelinde 2179 hak kategorisinde 1377 kişi insan hakları ihlali iddiasıyla başvuruda bulunmuştur. Başvuruda bulunan 1377 kişiden 547 kişi Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı'na, 801 kişi de il kurullarına 29 kişi de ilçe kurullarına başvuruda bulunmuştur. Bir kişi birden fazla hak ihlaline maruz kaldığını iddia edebileceğinden, ihlal edildiği iddia edilen hak sayısı 2179 olarak gerçekleşmiştir. 2005 yılı içerisinde elde edilen verilere göre başvuru sayısı yaklaşık % 62 oranında artmış olup, ayrıca geçen yıl 158 başvuru ile ilk sırada yer alan işkence ve kötü muamele iddiaları 4. sıraya düşmüştür.

İHLAL EDİLDİĞİ İDDİA EDİLEN HAK KONULARI	TOPLAM	ORAN
KİŞİ SAYISI	1377	%
TOPLAM HAK KONUSU	2179	100,00%
1. Sağlık ve Hasta Hakkı	211	9,68%
2. Mülkiyet Hakkı	208	9,55%
3. Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti	203	9,32%
4. İşkence ve Kötü Muamele Yasağı	162	7,43%
5. Ayrımcılık Yasağı	159	7,30%
6. Adil Yargılanma Hakkı	147	6,75%
7. Sosyal Güvenlik Hakkı	138	6,33%
8. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı	135	6,20%
9. Çevre Hakkı	119	5,46%
10. Yaşam Hakkı	95	4,36%
11. Dilekçe Hakkı	88	4,04%
12. Eğitim ve Öğrenim Hakkı	75	3,44%
13. Vatandaşlık Hakkı	59	2,71%
14. Ailenin Korunması Hakkı	54	2,48%
15. Engelli Hakları	50	2,29%
16. Din ve Vicdan Hürriyeti	45	2,07%
17. Yerl. ve Sey. Hürriyeti	44	2,02%
18. Konut Dokunulmazlığı	37	1,70%
19. İfade Hürriyeti	35	1,61%
20. Özel Hayatın Gizliliği	28	1,28%
21. Haberleşme Hürriyeti	26	1,19%
22. Zorla Çalıştırma Yasağı	14	0,64%
23. Örgütlenme Hürriyeti	6	0,28%
24. Bilim ve Sanat Hürriyeti	4	0,18%
25. Seçme, Seçme ve Siyasi Faaliyet Hakkı	4	0,18%
26. Top. ve Göst. Yür. Hakkı	3	0,14%
27. Diğer	112	5,14%

C. İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE İDDİALARININ AYRI AYRI SINIFLANDIRILMASINA GÖRE İHLÂL İDDİASI KONULARININ DAĞILIMI

İHLAL EDİLDİĞİ İDDİA EDİLEN HAK KONULARI (2005)	TOPLAM	ORAN
KİŞİ SAYISI	1377	%
TOPLAM HAK KONUSU	2179	100,00%
1) Sağlık ve Hasta Hakkı	211	9,68%
2) Mülkiyet Hakkı	208	9,55%
3) Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti	203	9,32%
4) Ayrımcılık Yasağı	159	7,30%
5) Adil Yargılanma Hakkı	147	6,75%
6) Sosyal Güvenlik Hakkı	138	6,33%
7) Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı	135	6,20%
8) Çevre Hakkı	119	5,46%
9) Kötü Muamele Yasağı	118	5,42%
10) Yaşam Hakkı	95	4,36%
11) Dilekçe Hakkı	88	4,04%
12) Eğitim ve Öğrenim Hakkı	75	3,44%
13) Vatandaşlık Hakkı	59	2,71%
14) Ailenin Korunması Hakkı	54	2,48%
15) Engelli Hakları	50	2,29%
16) Din ve Vicdan Hürriyeti	45	2,07%
17) İşkence Yasağı	44	2,02%
18) Yerl.ve Sey. hürriyeti	44	2,02%
19) Konut Dokunulmazlığı	37	1,70%
20) İfade Hürriyeti	35	1,61%
21) Özel Hayatın Gizliliği	28	1,28%
22) Haberleşme Hürriyeti	26	1,19%
23) Zorla Çalıştırma Yasağı	14	0,64%
24) Örgütlenme Hürriyeti	6	0,28%
25) Bilim ve Sanat Hürriyeti	4	0,18%
26) Seçme, Seçme ve Siyasi Faaliyet Hakkı	4	0,18%
27) Top.ve Göst.Yür.Hakkı	3	0,14%
28) Diğer	112	5,14%

2004 yılında **158** başvuru ile ilk sırada yer alan işkence ve kötü muamele iddiaları 2005 yılında düşüş göstermiştir. İşkence ve kötü muamele iddialarının ayrı ayrı gösterildiği 2005 yılı tablosuna göre kötü muamele iddiaları 9.sırada, işkence iddiaları ise 17. sırada yer almıştı.

2005 yılı içerisinde elde edilen verilere göre, İşkence ve kötü muamele iddialarının ayrı ayrı gösterildiği aşağıdaki tabloya göre de kötü muamele iddiaları **9.** sırada işkence iddiaları ise **17.** sırada yer almıştır.

D. 2006

İHLAL EDİLDİĞİ İDDİA EDİLEN HAK KONULARI (2006)	TOPLAM	ORAN
KİŞİ SAYISI	1590	Oran (%)
TOPLAM İHLAL EDİLEN HAK İDDİASI	2056	100
1. Sağlık ve hasta hakkı	261	12,7
2. Mülkiyet hakkı	203	9,9
3. Adil yargılanma hakkı	146	7,1
4. Sosyal güvenlik hakkı	140	6,8
5. Çalışma ve sözleşme hürriyeti	137	6,7
6. İşkence ve kötü muamele yasağı (Birlikte)	137	6,7
7. Ayrımcılık yasağı	136	6,6
8. Çevre hakkı	116	5,6
9. Kötü muamele yasağı	112	5,5
10. Dilekçe hakkı	96	4,7
11. Kişi hürriyeti ve güvenliği	92	4,5
12. Yaşam hakkı	77	3,7
13. Eğitim ve öğrenim hakkı	52	2,5
14. Yerleşme ve seyahat hürriyeti	36	1,8
15. Ailenin korunması	31	1,5
16. Engelli hakkı	25	1,2
17. İşkence yasağı	25	1,2
18. Vatandaşlık hakkı	23	1,1
19. Haberleşme hürriyeti	19	0,9
20. Konut dokunulmazlığı	18	0,9
21. İfade hürriyeti	13	0,6
22. Din ve vicdan hürriyeti	12	0,6
23. Özel hayatın gizliliği	11	0,5
24. Zorla çalıştırma yasağı	10	0,5
25. Seçme, seçilme ve siyasi faaliyet hakkı	6	0,3
26. Örgütlenme hürriyeti	2	0,1
27. Bilim ve sanat hürriyeti	1	0,0
28. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı	1	0,0
29. Diğer	255	12,4

2006 yılında elde edilen verilerin 2005 verilerine göre karşılaştırıldığında, işkence yasağı ihlal iddiaları 2006'da **25** başvuruya düşerek **17.** sırada, kötü muamele ihlal iddiaları ise **112** başvuruyla düşerek **9.** sırada yer almıştır.

2006 yılı verilere göre, sağlık ve hasta hakkı ihlal iddiaları **261** başvuruyla ilk sırada yer almıştır. İkinci sırada **203** başvuruyla Mülkiyet hakkı ihlal iddiası, üçüncü sırada **146** başvuruyla Adil yargılanma hakkı ihlal iddiaları yer almıştır.

E. 2007

İHLAL EDİLDİĞİ İDDİA EDİLEN HAK KONULARI (2007)	TOPLAM	ORAN
KİŞİ SAYISI	702	%
TOPLAM HAK KONUSU	836	100,00%
1. Sağlık ve Hasta Hakkı	115	13,76%
2. Mülkiyet Hakkı	84	10,05%
3. Kötü Muamele Yasağı	79	9,45%
4. Çevre Hakkı	67	8,01%
5. Adil Yargılanma Hakkı	47	5,62%
6. Sosyal Güvenlik Hakkı	47	5,62%
7. Çalışma ve Sözleşme Özgürlüğü	37	4,43%
8. Yaşam Hakkı	35	4,19%
9. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı	34	4,07%
10. Ayrımcılık Yasağı	24	2,87%
11. Eğitim ve Öğrenim Hakkı	22	2,63%
12. Dilekçe Hakkı/Bilgi Edinme Hakkı	19	2,27%
13. İşkence Yasağı	17	2,03%
14. Konut Dokunulmazlığı Hakkı	15	1,79%
15. Engelli (özürlü) Hakları	14	1,67%
16. Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü	13	1,56%
17. Uyruluk (Tabiyet) Hakkı	9	1,08%
18. Ailenin Korunması-Aile Kurma Hakkı	5	0,60%
19. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı	4	0,48%
20. Din ve Vicdan Hürriyeti	3	0,36%
21. Zorla Çalıştırma ve Angarya Yasağı	3	0,36%
22. Örgütlenme Özgürlüğü	2	0,24%
23. Seçme, Seçilme Hakkı	2	0,24%
24. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı	2	0,24%
25. Haberleşme ve Basın Özgürlüğü	1	0,12%
26. İfade Özgürlüğü (Düşünce ve İfade)	1	0,12%
27. Bilim ve Sanat Özgürlüğü	0	0,00%
28. Çocuk Hakları	0	0,00%
29. Kadın Hakları	0	0,00%
30. Diğer	135	16,15%

2007 yılında elde edilen verilerin 2006 verilerine göre karşılaştırıldığında, işkence yasağı ihlal iddiaları 2007'de 17 başvuruya düşerek 13. sırada, kötü muamele ihlal iddiaları ise 79 başvuruyla 3. sırada yer almıştır.

2007 yılı verilere göre, sağlık ve hasta hakkı ihlal iddiaları 115 başvuruyla ilk sırada yer almıştır. İkinci sırada 2006 yılında olduğu gibi 84 başvuruyla Mülkiyet hakkı ihlal iddiası, üçüncü sırada ise 79 başvuruyla Kötü Muamele Yasağı ihlal iddiaları yer almıştır.

F. 2004-2005-2006-2007 YILLARI TOPLAM RAKAMLARI

İHLAL EDİLDİĞİ İDDİA EDİLEN HAK KONULARI	2004	ORAN 2004	2005	ORAN 2005	2006	ORAN 2006	2007	ORAN 2007	TOPLAM	ORAN TOPLAM
KİŞİ SAYISI	847	%	1377	%	1590	%	702	%	4516	%
TOPLAM HAK KONUSU	1639	100%	2179	100%	2056	100%	836	100%	6787	100%
1. Sağlık ve Hasta Hakkı	117	7,14%	211	9,68%	261	12,69%	115	13,76%	704	10,37%
2. Mülkiyet Hakkı	110	6,71%	208	9,55%	203	9,87%	84	10,05%	605	8,91%
3. Adil Yargılanma Hakkı	131	7,99%	147	6,75%	146	7,10%	47	5,62%	471	6,94%
4. Çalışma ve Sözleşme Özgürlüğü	71	4,33%	203	9,32%	137	6,66%	37	4,43%	448	6,60%
5. Ayrımcılık Yasağı	110	6,71%	159	7,30%	136	6,61%	24	2,87%	429	6,32%
6. Kötü Muamele Yasağı	103	6,28%	118	5,42%	107	5,20%	79	9,45%	407	6,00%
7. Sosyal Güvenlik Hakkı	71	4,33%	138	6,33%	140	6,81%	47	5,62%	396	5,83%
8. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı	121	7,38%	135	6,20%	92	4,47%	34	4,07%	382	5,63%
9. Çevre Hakkı	41	2,50%	119	5,46%	116	5,64%	67	8,01%	343	5,05%
10. Yaşam Hakkı	119	7,26%	95	4,36%	77	3,75%	35	4,19%	326	4,80%
11. Dilekçe Hakkı/Bilgi Edinme Hakkı	40	2,44%	88	4,04%	96	4,67%	19	2,27%	243	3,58%
12. Eğitim ve Öğrenim Hakkı	52	3,17%	75	3,44%	52	2,53%	22	2,63%	201	2,96%
13. Uyrukluk (Tabiyet) Hakkı	78	4,76%	59	2,71%	23	1,12%	9	1,08%	169	2,49%
14. Ailenin Korunması-Aile Kurma Hakkı	56	3,42%	54	2,48%	31	1,51%	5	0,60%	146	2,15%
15. İşkence Yasağı	55	3,36%	44	2,02%	25	1,22%	17	2,03%	141	2,08%
16. Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü	28	1,71%	44	2,02%	36	1,75%	13	1,56%	121	1,78%
17. Engelli (özürlü) Hakları	21	1,28%	50	2,29%	25	1,22%	14	1,67%	110	1,62%
18. Konut Dokunulmazlığı Hakkı	38	2,32%	37	1,70%	18	0,88%	15	1,79%	108	1,59%
19. İfade Özgürlüğü (Düşünce ve İfade)	41	2,50%	35	1,61%	13	0,63%	1	0,12%	90	1,33%
20. Din ve Vicdan Hürriyeti	27	1,65%	45	2,07%	12	0,58%	3	0,36%	87	1,28%
21. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı	30	1,83%	28	1,28%	11	0,54%	4	0,48%	73	1,08%
22. Haberleşme ve Basın Özgürlüğü	19	1,16%	26	1,19%	19	0,92%	1	0,12%	65	0,96%
23. Zorla Çalıştırma ve Angarya Yasağı	12	0,73%	14	0,64%	10	0,49%	3	0,36%	39	0,57%
24. Seçme, Seçilme Hakkı	6	0,37%	4	0,18%	6	0,29%	2	0,24%	18	0,27%
25. Örgütlenme Özgürlüğü	7	0,43%	6	0,28%	2	0,10%	2	0,24%	17	0,25%
26. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı	8	0,49%	3	0,14%	1	0,05%	2	0,24%	14	0,21%
27. Bilim ve Sanat Özgürlüğü	6	0,37%	4	0,18%	1	0,05%	0	0,00%	11	0,16%
28. Çocuk Hakları	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
29. Kadın Hakları	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
30. Diğer	121	7,38%	112	5,14%	255	12,40%	135	16,15%	623	9,18%

Çocuk ve kadın hakları tasnifi 2007 yılında yapıldığı için herhangi bir başvuru yapılmamıştır.

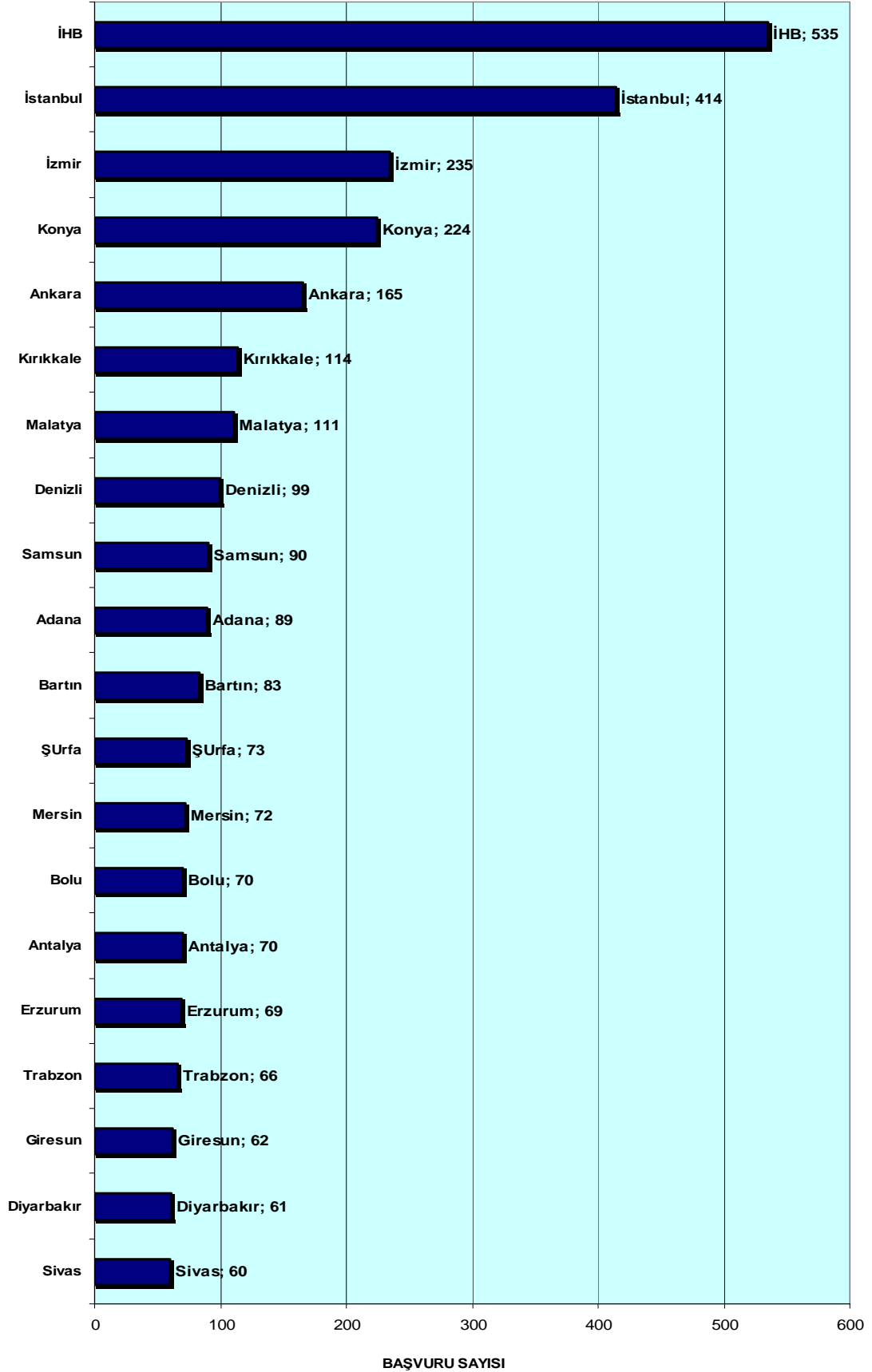
31. İHLÂL İDDİASI BAŞVURUSU ALAN İLLER SIRALAMASI

İhlâl iddiaları başvurularının çok olması, o ilde yoğun insan hakları ihlalleri yaşandığı şeklinde değil, İl ve İlçe Kurullarının gerçekleştirdikleri faaliyetler yoluyla vatandaş nezdinde güven kazanarak başvuru alabilme kapasitesini geliştirdikleri şeklinde yorumlanmalıdır. Diğer yandan hiç başvuru alınmaması o ilde hiç insan hakkı ihlali olmadığı anlamında değil, o kurulların başvuru alabilme kapasitelerini yeterince geliştiremedikleri şeklinde değerlendirilmelidir.

TABLO - Başvurunun Alındığı İllere Göre Dağılım (2004–2007 Toplam Rakamlar)						
	İL KURULU	2004	2005	2006	2007	TOPLAM
1	Adana	26	16	37	10	89
2	Adıyaman	1	6	19	1	27
3	Afyon	2	7	7	1	17
4	Ağrı	1	4	3	0	8
5	Amasya	3	25	11	4	43
6	Ankara	47	74	27	17	165
7	Antalya	24	23	23	0	70
8	Artvin	10	8	7	10	35
9	Aydın	8	10	16	4	38
10	Balıkesir	7	16	23	3	49
11	Bilecik	-	3	4	1	8
12	Bingöl	6	9	4	14	33
13	Bitlis	4	2	2	0	8
14	Bolu	13	7	36	14	70
15	Burdur	1	3	2	1	7
16	Bursa	6	9	26	6	47
17	Çanakkale	13	15	14	2	44
18	Çankırı	2	13	12	7	34
19	Çorum	3	19	25	0	47
20	Denizli	10	39	16	34	99
21	Diyarbakır	8	20	33	0	61
22	Edirne	9	4	5	3	21
23	Elazığ	1	5	11	0	17
24	Erzincan	1	10	22	13	46
25	Erzurum	13	11	34	11	69
26	Eskişehir	6	6	10	6	28
27	Gaziantep	3	9	8	1	21
28	Giresun	12	28	15	7	62
29	Gümüşhane	3	4	-	1	8
30	Hakkari	2	7	1	0	10
31	Hatay	9	11	27	11	58
32	Isparta	3	1	8	0	12
33	Mersin	13	8	41	10	72
34	İstanbul	138	150	101	25	414
35	İzmir	51	50	106	28	235
36	Kars	-	1	3	3	7
37	Kastamonu	4	9	13	8	34
38	Kayseri	15	9	23	4	51
39	Kırklareli	9	4	3	2	18
40	Kırşehir	-	8	18	14	40

41	Kocaeli	7	13	13	0	33
42	Konya	10	101	110	3	224
43	Kütahya	16	12	19	1	48
44	Malatya	22	22	51	16	111
45	Manisa	10	19	14	9	52
46	K.Maraş	1	5	11	0	17
47	Mardin	12	15	20	6	53
48	Muğla	7	16	7	24	54
49	Muş	5	3	14	13	35
50	Nevşehir	1	5	8	0	14
51	Niğde	2	3	17	8	30
52	Ordu	1	3	13	8	25
53	Rize	2	4	14	14	34
54	Sakarya	7	4	9	10	30
55	Samsun	13	37	27	13	90
56	Siirt	10	17	10	5	42
57	Sinop	-	2	11	3	16
58	Sivas	7	27	22	4	60
59	Tekirdağ	3	11	8	0	22
60	Tokat	4	11	27	6	48
61	Trabzon	14	11	29	12	66
62	Tunceli	1	2	1	0	4
63	Şurfa	4	15	39	15	73
64	Uşak	3	12	18	1	34
65	Van	2	8	15	7	32
66	Yozgat	-	6	7	0	13
67	Zonguldak	3	12	6	0	21
68	Aksaray	3	6	10	5	24
69	Bayburt	5	7	2	1	15
70	Karaman	-	23	10	0	33
71	Kırıkkale	14	58	34	8	114
72	Batman	1	7	12	7	27
73	Şırnak	1	19	13	4	37
74	Bartın	26	18	6	33	83
75	Ardahan	3	6	2	0	11
76	Iğdır	-	-	3	0	3
77	Yalova	2	8	1	0	11
78	Karabük	5	6	6	4	21
79	Kilis	3	6	1	0	10
80	Osmaniye	3	8	24	4	39
81	Düzce	-	4	2	2	8
82	Yurtdışı	22	7	13	0	42
83	İHB	105	135	115	180	535
	TOPLAM	847	1377	1590	702	4516

TABLO - İHLAL BAŞVURUSU YAPILAN İLLERE GÖRE DAĞILIM
TOPLAM RAKAMLAR

Buna göre, 2004-2007 yıllarında toplamda 414 başvuru ile **İstanbul İl İnsan Hakları Kurulu 1. sırada**, 235 başvuru ile **İzmir İl İnsan Hakları Kurulu 2. ve nüfusuna göre değerlendirildiğinde ise Konya İl İnsan Hakları Kurulu da 224 başvuru ile 3. sırada** yer alarak başvuru alabilme kapasitesini en iyi kullanan iller arasında yer almıştır.

Diğer yandan 2007 yılında hiçbir başvuru almayan İl Kurullarımız şunlardır:

Ağrı, Antalya, Bitlis, Çorum, Diyarbakır, Elazığ, Hakkari, Isparta, Kocaeli, K.Maraş, Nevşehir, Tekirdağ, Tunceli, Yozgat, Zonguldak, Karaman, Ardahan, Iğdır, Yalova.

2006 yılında hiçbir başvuru almayan İl Kurullarımız ise şunlardır:

Kilis Ağrı, Bingöl, Bitlis, Burdur, Düzce, Edirne, Gümüşhane, Kars, Kilis, Mardin, Muğla, Sakarya, Tunceli, Yalova.

2005 yılında hiçbir başvuru almayan İl Kurulumuz: Iğdır,

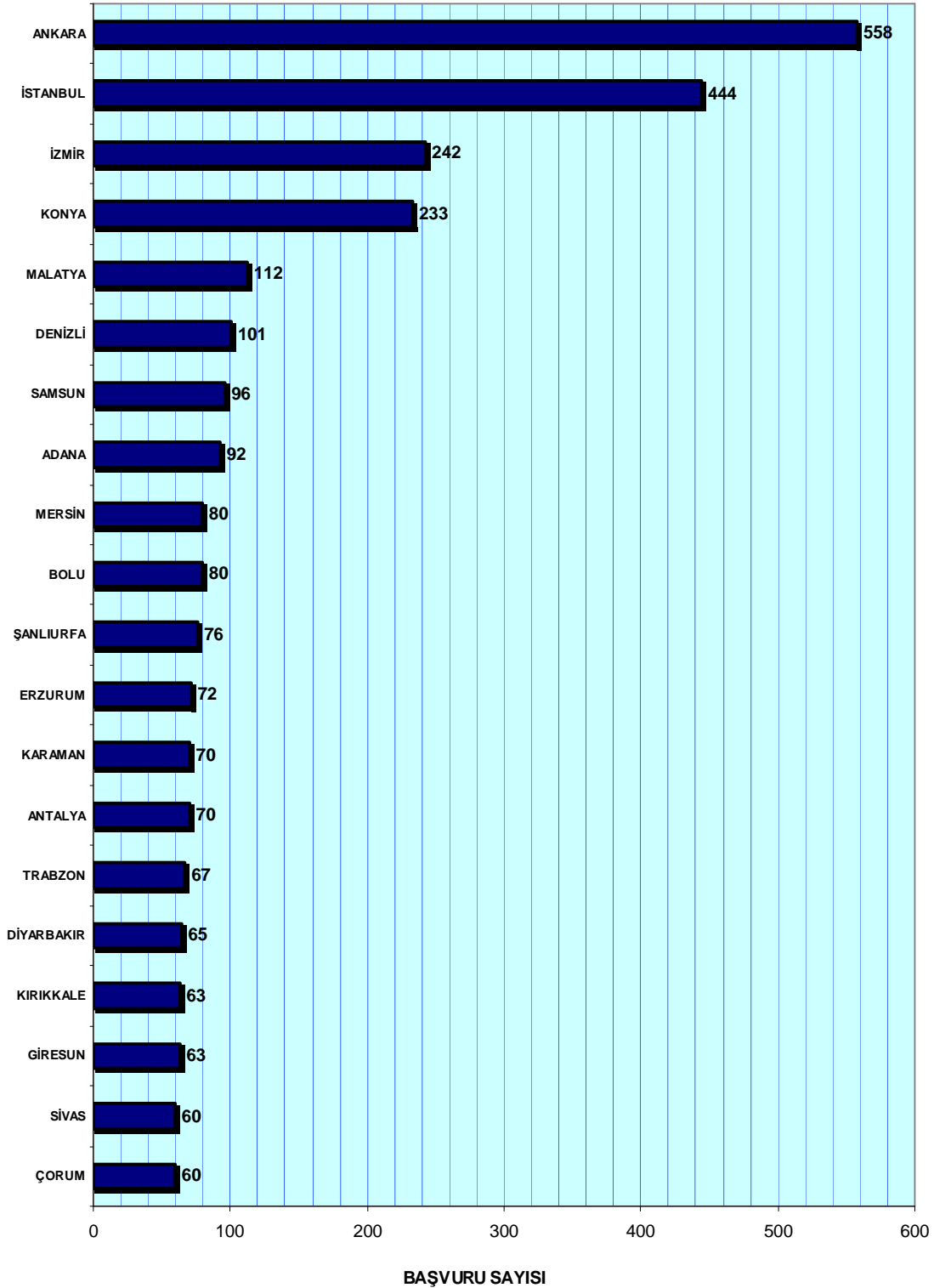
2004 yılında hiçbir başvuru almayan İl Kurulumuz ise şunlardır: Kars, Sinop, Bilecik, Düzce, Yozgat, Kırşehir, Karaman, Iğdır, olmuştur.

32. İHLALİN OLDUĞU İL'E GÖRE HAK İHLALI İDDİASI İLE BAŞVURANLARIN DAĞILIMI

TABLO - İhlalin Olduğu İllere Göre Dağılımı: (2004-2007)							
	İL KURULU	2004	2005	2006	2007	TOPLAM	ORAN
1	ADANA	26	16	37	13	92	2,04%
2	ADYAMAN	1	6	19	2	28	0,62%
3	AFYON	2	7	7	6	22	0,49%
4	AĞRI	1	4	3	1	9	0,20%
5	AMASYA	3	25	11	6	45	1,00%
6	ANKARA	152	209	157	40	558	12,36%
7	ANTALYA	24	23	23	0	70	1,55%
8	ARTVİN	10	8	7	10	35	0,78%
9	AYDIN	8	10	0	9	27	0,60%
10	BALIKESİR	7	16	23	6	52	1,15%
11	BİLECİK	0	3	4	0	7	0,16%
12	BİNGÖL	6	9	4	15	34	0,75%
13	BİTLİS	4	2	2	0	8	0,18%
14	BOLU	13	7	36	24	80	1,77%
15	BURDUR	1	3	2	1	7	0,16%
16	BURSA	6	9	26	8	49	1,09%
17	Ç.KALE	13	15	14	3	45	1,00%
18	ÇANKIRI	2	13	12	8	35	0,78%
19	ÇORUM	3	19	25	13	60	1,33%
20	DENİZLİ	10	39	16	36	101	2,24%
21	DİYARBAKIR	8	20	33	4	65	1,44%
22	EDİRNE	9	4	5	6	24	0,53%
23	ELAZIĞ	1	5	11	1	18	0,40%
24	ERZİNCAN	1	10	22	14	47	1,04%
25	ERZURUM	13	11	34	14	72	1,59%
26	ESKİŞEHİR	6	6	10	6	28	0,62%
27	GAZİANTEP	3	9	8	5	25	0,55%
28	GİRESUN	12	28	15	8	63	1,40%
29	GÜMÜŞHANE	3	4	0	3	10	0,22%

30	HAKKÂRİ	2	7	1	0	10	0,22%
31	HATAY	9	11	27	12	59	1,31%
32	ISPARTA	3	1	8	0	12	0,27%
33	MERSİN	13	8	41	18	80	1,77%
34	İSTANBUL	138	150	101	55	444	9,83%
35	İZMİR	51	50	106	35	242	5,36%
36	KARS	0	1	3	3	7	0,16%
37	KASTAMONU	4	9	13	9	35	0,78%
38	KAYSERİ	15	9	23	7	54	1,20%
39	KIRKLARELİ	9	4	3	3	19	0,42%
40	KİRŞEHİR	0	8	18	15	41	0,91%
41	KOCAELİ	7	13	13	3	36	0,80%
42	KONYA	10	101	110	12	233	5,16%
43	KÜTAHYA	16	12	19	3	50	1,11%
44	MALATYA	22	22	51	17	112	2,48%
45	MANISA	10	19	14	10	53	1,17%
46	K.MARAŞ	1	5	11	0	17	0,38%
47	MARDİN	12	15	20	10	57	1,26%
48	MUĞLA	7	16	7	24	54	1,20%
49	MUŞ	5	3	14	14	36	0,80%
50	NEVŞEHİR	1	5	8	1	15	0,33%
51	NİĞDE	2	3	17	8	30	0,66%
52	ORDU	1	3	13	11	28	0,62%
53	RİZE	2	4	14	14	34	0,75%
54	SAKARYA	7	4	9	11	31	0,69%
55	SAMSUN	13	37	27	19	96	2,13%
56	SİİRT	10	17	10	7	44	0,97%
57	SİNOP	0	2	11	5	18	0,40%
58	SİVAS	7	27	22	4	60	1,33%
59	TEKİRDAĞ	3	11	8	4	26	0,58%
60	TOKAT	4	11	27	7	49	1,09%
61	TRABZON	14	11	29	13	67	1,48%
62	TUNCELİ	1	2	1	0	4	0,09%
63	ŞANLIURFA	4	15	39	18	76	1,68%
64	UŞAK	3	12	18	4	37	0,82%
65	VAN	2	8	15	11	36	0,80%
65	YALOVA	0	6	1	0	7	0,16%
66	YOZGAT	0	12	7	4	23	0,51%
67	ZONGULDAK	3	6	6	1	16	0,35%
68	AKSARAY	3	7	10	5	25	0,55%
69	BAYBURT	5	23	2	1	31	0,69%
70	KARAMAN	0	58	10	2	70	1,55%
71	KIRIKKALE	14	7	34	8	63	1,40%
72	BATMAN	1	19	12	7	39	0,86%
73	ŞIRNAK	1	18	13	5	37	0,82%
74	BARTIN	26	6	6	6	44	0,97%
75	ARDAHAN	3	-	2	0	5	0,11%
76	İĞDIR	2	8	3	1	14	0,31%
78	KARABÜK	5	6	6	3	20	0,44%
79	KİLİS	3	6	1	2	12	0,27%
80	OSMANİYE	3	8	24	4	39	0,86%
81	DÜZCE	0	4	2	2	8	0,18%
82	YURTDIŞI	22	7	14	2	45	1,00%
	TOPLAM	847	1377	1590	702	4516	100,00%

**TABLO - İHLAL OLAN İLLERE GÖRE DAĞILIM
TOPLAM RAKAMLAR**

İhlal iddiaları ile il nüfusları arasında paralellik kurulması halinde Ankara, İstanbul ve İzmir'de yaşanan ihlal iddialarının normal olduğu, Konya'da ise başvuru alabilme kapasitesiyle ilgili olarak değerlendirildiğinde en fazla ihlalin yaşandığı il olarak değerlendirilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

33. İHLAL İDDİASIYLA ŞİKAYET EDİLEN KURUMLAR

Aşağıda yer alan tablo ise, ihlal iddiası başvurularının şikayete konu olan kurumlara göre dağılımını göstermektedir. Söz konusu şikayetler iddia niteliğinde olup, doğruluğu ilgili kurumlar tarafından araştırılmaktadır. Bununla birlikte bu rakamlar şikayetlerin hangi kurumlar hakkında yoğunlaştığı konusunda genel bir fikir vermektedir.

2004 yılında 68 başvuruyla %8 oranla 4. sırada yer alan Belediyeler, 2005 yılı verilerine göre 167 başvuruyla % 12,13 oranla ilk sıraya yükselmiştir. İlk 9 ay itibariyle 2006 yılında Belediyelerle ilgili şikayetler 107 başvuruyla 3. sırada yer almaktadır. Belediyelerle ilgili şikayetlerin büyük çoğunluğunun, belediyelerin kamulaştırma işlemlerinden kaynaklanan mülkiyet hakkı ve personel politikalarından kaynaklanan “çalışma ve sözleşme hürriyeti” ihlalleriyle ilgilidir.

Şikayet edilen kurumlar sıralamasında Emniyet 2004 yılında 132 başvuruyla ilk sırada iken hemen hemen hiç artış olamadan 2005 yılında 134 başvuruyla oranla 2. sıraya, 2006 yılında 63 başvuruyla 6. sıraya;

2004 yılında 85 başvuruyla 2. sırada yer alan Adliye 2005 yılında 119 başvuru 6. sıraya gerilediği görülmektedir. 2006 yılında Adliye ile ilgili şikayetler 78 başvuru ile 5. sıraya gerilemiştir.

2004 yılında 5. sırada yer alan Sağlık Kurumu ise 2005 yılında 3. sıraya yükselmiş, 2006 yılında ise 110 başvuruyla 2. sırada yer almıştır.

2006 yılı verilerine göre şikayet edilen kurumlar sıralamasında valilikler 111 başvuruyla ilk sırada yer almaktadır. 2007 yılı verilerine göre ilk sırada daha önceki yıllarda olduğu gibi 99 başvuruyla Sağlık Kurumu, 80 başvuru ile Emniyet ve Valilikler 2. ve 3. sırayı paylaştılar. Yıllar itibariyle şikayete konu Kurumlarla ilgili tablolar şu şekildedir.

■ 2004 yılında şikayet edilen Kurumlar bazında sıralama şu şekilde gerçekleşmiştir.

KURUM ADI:	2004	ORAN
1.Emniyet	132	15,58%
2.Yargı Kurumları (Adliye)	85	10,04%
3.Bakanlık	77	9,09%
4.Belediye	68	8,03%
5.Sağlık Kurumu	66	7,79%
6.Eğitim ve Öğr. Kur.	63	7,44%
7.Ceza ve Tutukevi	47	5,55%
8.Jandarma	41	4,84%
9.Valilik	37	4,37%
10.Sosyal Hizmet Kur.	25	2,95%
11.Kaymakamlık	22	2,60%
12.Özel İdare	1	0,12%
13.Diğer Kurumlar	183	21,61%
TOPLAM	847	100%

- 2005 yılında şikayet edilen Kurumlar bazında sıralama şu şekilde gerçekleşmiştir.

KURUM ADI:	2005
1.Belediye	167
2.Emniyet	134
3.Sağlık Kurumu	128
4.Valilik	128
5.Bakanlık	122
6.Adliye	119
7.Eğitim ve Öğr. Kur.	107
8.Sosyal Hizmet Kur.	74
9.Kaymakamlık	57
10.Ceza ve Tutukevi	41
11.Jandarma	32
12.Özel İdare	31
13.Diğer Kurumlar	237
TOPLAM	1377

- 2006 yılında şikayet edilen Kurumlar bazında sıralama şu şekilde gerçekleşmiştir.

Kurum Adı:	2006
1. Valilik	111
2. Sağlık Kurumu	110
3. Belediye	107
4. Bakanlık	87
5. Yargı Kurumları (Adliye)	78
6. Emniyet	63
7. Ceza ve Tutukevi	55
8. Eğitim ve Öğr. Kurumu	41
9. Kaymakamlık	39
10. Sosyal Hizmet Kurumu	29
11. Özel İdare	18
12. Jandarma	16
13. Diğer Kurumlar	209
TOPLAM	963

■ 2007 yılında şikayet edilen Kurumlar bazında sıralama şu şekilde gerçekleşmiştir.

Kurum Adı:	2007
1. Sağlık Kurumu	99
2. Emniyet	80
3. Valilik	80
4. Belediye	68
5. Yargı Kurumları (Adliye)	59
6. Bakanlık	47
7. Ceza ve Tutukevi	41
8. Eğitim ve Öğretim Kurumu	36
9. Özel Sektör	26
10. Sosyal Hizmet Kurumu	24
11. Kaymakamlık	23
12. Jandarma	12
13. İl Özel İdaresi	9
14. Banka	6
15. Köy Muhtarlığı	6
16. Meslek Odası ve Birlik	2
17. Diğer Kurumlar	79
18. Şikâyet edilen Kurum Yok	5
TOPLAM	702

■ 2004-2007 yılları itibariyle şikayet edilen Kurumlar bazında sıralama şu şekilde gerçekleşmiştir.

TABLO 4- ŞİKAYET EDİLEN KURUMA GÖRE DAĞILIM: 2004-2005-2006-2007 TOPLAMI						
Kurum Adı:	2004	2005	2006	2007 (6 AY)	2004-2007	Oran
1. Belediye	85	167	176	68	496	10,98%
2. Yargı (Adliye)	132	119	154	59	464	10,27%
3. Bakanlık	68	122	173	47	410	9,08%
4. Sağlık Kurumu	22	128	154	99	403	8,92%
5. Emniyet	63	134	119	80	396	8,77%
6. Valilik	1	128	164	80	373	8,26%
7. Eğitim ve Öğretim Kurumu	66	107	62	36	271	6,00%
8. Ceza ve Tutukevi	77	41	96	41	255	5,65%
9. Sosyal Hizmet Kurumu	41	74	49	24	188	4,16%
10. Kaymakamlık	25	57	59	23	164	3,63%
11. İl Özel İdaresi	47	31	21	9	108	2,39%
12. Jandarma	37	32	22	12	103	2,28%
13. Özel Sektör	0	0	0	26	26	0,58%
14. Banka	0	0	0	6	6	0,13%
15. Köy Muhtarlığı	0	0	0	6	6	0,13%
16. Meslek Odası ve Birlik	0	0	0	2	2	0,04%

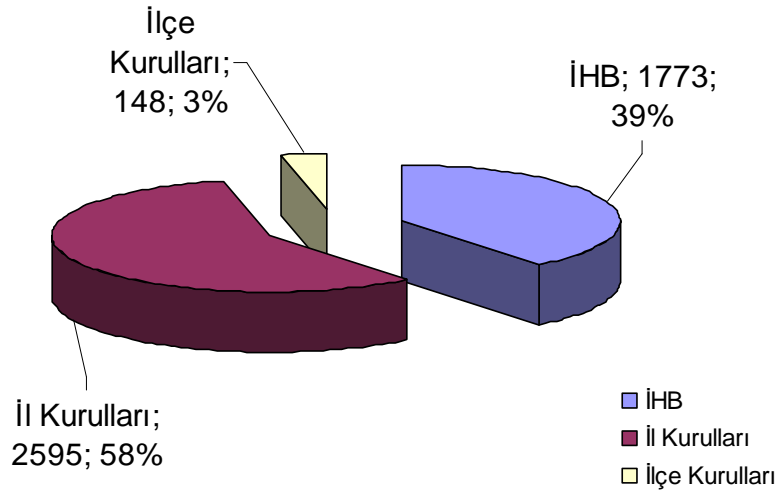
17. Diğer Kurumlar	183	237	341	79	840	18,60%
18. Şikâyet edilen Kurum Yok	0	0	0	5	5	0,11%
TOPLAM	847	1377	1590	702	4516	100%

2004 yılından buyana Kurumlara ilişkin başvurulara bakıldığında Belediyeler 496 başvuruyla 1. sırada, yargı 464 başvuruyla 2. sırada ve Bakanlıklar merkez birimleri ile ilgili şikâyetler de 410 başvuruyla 3. sırada yer aldığı görülmektedir. Sağlık Kurumlarıyla ilgili şikâyetlerin de 410 adetlik başvuruyla 4. sırada yer alması dikkat çekmektedir.

33. İNSAN HAKLARI İHLÂL İDDİALARININ BAŞVURULAN YERE GÖRE DAĞILIMI

BAŞVURU YERİ	2004	2005	2006	2007	TOPLAM	ORAN
İnsan Hakları Başkanlığı	354	547	666	206	1773	%40
İl Kurulları	466	801	874	454	2595	%57
İlçe Kurulları	27	29	50	42	148	%3
TOPLAM	847	1377	1590	702	4516	%100

İlçe İnsan Hakları Kurulları'nın başvuru almada yetersiz kalmalarının sebebinin maddi yetersizlikten dolayı kamuoyuna yeterince tanıtılmalarının yapılmadığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

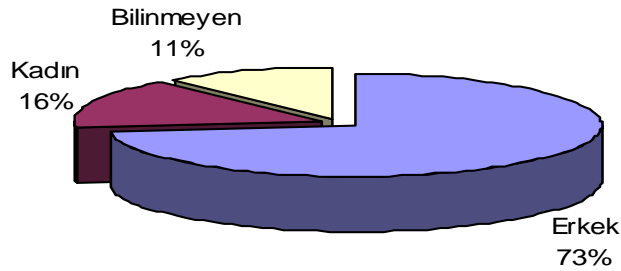
İlçe Kurulları, baro, tabipler odası, yerel basın ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerinden İl Kurulları kadar destek alamadığı için, başvurular konusunda etkinlik gösterememiştir. Bunun sonucunda 2004 yılından bu yana 850 İlçe Kurulu sadece **148** başvuru alabilmiştir. 931 İl ve İlçe Kurulunun aldığı **2743** başvuruya karşılık, İnsan Hakları Başkanlığı'nın tek başına **1773** başvuru alması, kurumun kamuoyundaki tanınmışlığından ve vatandaşların "en yüksek mercie yapılan başvurulardan daha iyi netice alınır" anlayışından kaynaklandığı mülâhaza edilmektedir.

2004, 2005, 2006 yılları ve 2007 ilk altı ayında toplam olarak İnsan Hakları Başkanlığına **1173**, İl İnsan Hakları Kurullarına **2595** ve İlçe İnsan Hakları Kurullarına **148** başvuru olmuştur.

34. CİNSİYET DURUMUNA GÖRE BAŞVURANLARIN DAĞILIMI

İnsan Hakları İhlal İddiası Bireysel Başvuru Formu ile başvuruların yaklaşık % 63'ü erkek, %24'ü Kadın ve %13 oranda başvurunun cinsiyeti ise belirtilmediğinden bilinmemektedir.

**Başvuranların Cinsiyeti dağılımı
2004-2007 Toplam**

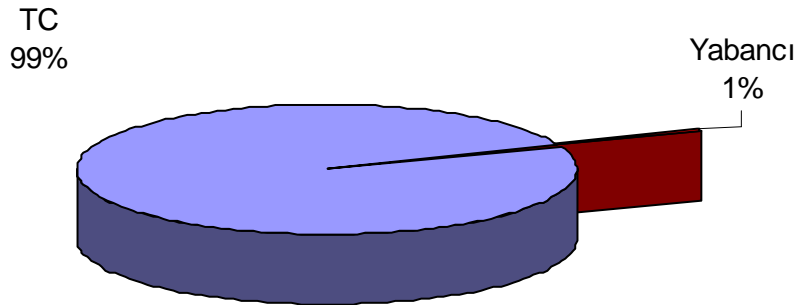

İnsan Hakları İhlal İddiası Bireysel Başvuru Formu ile başvuran kişilerin çoğunluğunu 30-60 yaş arası başvurucular oluşturmaktadır. Başvuranlardan 115 kişi 17-29, 235 kişi 30-60, 70 kişi 60-65, olup 1265 başvuruda yaş belirtilmediğinden bilinmemektedir.

35. TABİİYETİNE GÖRE BAŞVURANLARIN ORANI

Başvuranların %99,3'ü Türk vatandaşlarından oluşmaktadır.

**Başvuranların tabiyetine göre dağılımı
(2004-2007 Toplam)**

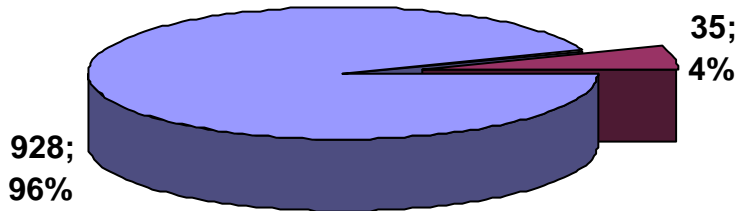

Hak ihlali iddiası ile başvuruların % 99,3'ü T.C. vatandaşı, %0,7'si ise yabancı uyrukludur. Yabancı uyrukluların başvuruları daha çok İran, Irak, Cezayir, Kafkas Bölgesi ve Rusya gibi ülkelerden gelen mültecilerin başka ülkelere gitmesi, barınma ve sağlık sorunlarından oluşmaktadır.

36. YERLEŞİM YERİNE GÖRE BAŞVURANLARIN ORANI

Hak ihlali iddiası ile yapılan başvurularda, ihlalin %96'sının kentsel alanda (il ve ilçe merkezi), % 4'ünün ise kırsal alanda -belde ve köylerden- olduğu görülmektedir.

Yerleşim Yerine Göre dağılımı 2004-2007 Toplam

İhlalin yapıldığı yerleşim yerine göre başvuruların dağılımına bakıldığında; kentsel alanda yapılan ihlal iddialarında, ilk sırada sağlık ve hasta hakkı yer almakta, bunu çalışma ve sözleşme hürriyeti izlemektedir. Kırsal alanda yapılan ihlal iddialarında ise ilk sırayı %32,4 ile mülkiyet hakkı almakta, bunu %10,2 ile kişi hürriyeti ve güvenliği izlemektedir.

37. GENEL DEĞERLENDİRME

İnsan Hakları Başkanlığı ile 81 İl ve 850 İlçe İnsan Hakları Kuruluna yapılan insan hakları ihlâl iddiası başvurularına ilişkin sayısal veriler, kamu hizmetlerinde şeffaflık ilkesi gereği 2004 yılı başından itibaren kamuoyuna açıklanmaya başlamıştır. Bu başvurular, **ihlâl iddiası** niteliğinde olup, bu iddiaların doğru olup olmadığı ilgili kurumlar nezdinde araştırılmaktadır. Bu veriler, ülkemizdeki insan hakları sorunlarının nitelik ve boyutu hakkında genel anlamda bir fikir vermektedir.

AB tarafından hazırlanan 2005 Türkiye İlerleme Raporu'nda az sayıda başvuru almaları nedeniyle "tanınırlık ve güvenilirlik" açısından yetersiz olarak değerlendirilen Kurullar, son dönemde daha fazla sayı ve çeşitlilikte etkinlikler gerçekleştirmeleri ve halkla ilişkilerinde gözlenen olumlu gelişme sonucu gittikçe artan sayıda başvuru almaktadırlar. Nitekim 2004 yılında Kurullara toplam 847 başvuru yapılırken, bu sayı 2005 yılı için %62 civarında bir artışla 1377'yi bulmuştur.

2006 yılında alınan başvuru sayısı ise **1590** 2007 ilk altı ayında ise bu sayı **702** olmuştur. İnsan Hakları Başkanlığı tarafından Kurulların işlevselliğini güçlendirmek için Kurul görevlileri ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik olarak 2003-2006 yılları arasında 32 ilde düzenlenen Bölgesel Eğitim Seminerinin zaman içinde bu sayıyı daha da artıracığı tahmin edilmektedir.

Toplam başvurularda görülen büyük artış, hiç kuşkusuz **Türkiye'deki insan hakkı ihlallerinin artışına değil**, İnsan Hakları Başkanlığı ve Kurullar tarafından yapılan tanıtım ve bilinçlendirme çalışmaları sonucu, bu yapıların **kamuoyu nezdindeki tanınma ve güvenilme oranlarının yükselmesine** dayanmaktadır. Kurullar, insan hakları kurumsallaşması içinde yerleşip kökleşinceye kadar söz konusu artışın devam edeceği değerlendirilmektedir.

Diğer yandan İnsan Hakları Başkanlığının talimatı ile İl ve İlçe Kurulları bünyesinde bir komisyon kurulup illerinde bulunan emniyet ve jandarma nezarethanelerinde incelemeler

yapılarak, gerek nezarethanelerin fiziki şartlarının gerekse görevli personelin uygulamalarının insan hakları standartlarına uygun olup olmadığı ile ilgili raporlar hazırlanmaktadır. Kurullar sadece nezarethanelere yönelik olarak değil, insan hakları uygulamaları açısından hassasiyet taşıyan çocuk yuvaları, öğrenci yurtları, huzurevleri gibi yerlerle ilgili olarak da bu tür çalışmalar yapmaktadırlar. Nitekim Malatya çocuk yuvasında yaşanan olaylardan sonra, İnsan Hakları Başkanlığı tarafından Kurullar bünyesinde bir komisyon kurularak illerinde bulunan bu tür hassas yerleri haberli ya da habersiz ziyaret etmeleri ve hazırlayacakları raporları İnsan Hakları Başkanlığına göndermeleri istenmiştir. Toplumun hassasiyet gösterdiği buna benzer olaylarda yapacakları faaliyetler yoluyla tanınma düzeylerini yükselttikleri ölçüde, Kurullara yapılan başvuru sayısının da artacağı düşünülmektedir.

AB'nin 2005 Türkiye İlerleme Raporu'nda ayrıca, "Başkanlık ile İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarının Ekim 2004- Mart 2005 tarihleri arasında aldığı toplam hak ihlâli başvurularının ciddi bir kısmını işkence ve kötü muamele iddialarının oluşturduğu" ifade edilmektedir.

■ 2004 yılında ihlâl iddialarında ilk üç sırayı;

1. İşkence ve kötü muamele yasağı (158),
2. Adil yargılanma hakkı (131),
3. Kişi hürriyeti ve güvenliği (121) alırken,

■ 2005 yılı verilerine göre ise ilk üç sırada;

1. Sağlık ve hasta hakkı (211)
2. Mülkiyet hakkı (208)
3. Çalışma ve sözleşme hürriyeti (203) yer almış, İşkence ve Kötü Muamele Yasağına ilişkin başvurular ise 162 adetle dördüncü sırada kalmıştır. İşkence ve kötü muamele iddialarına ilişkin rakamlar ayrı ayrı sınıflandığında kötü muamele iddialarının 118 adetle 9. sırada, işkence iddialarının ise 44 adetle 17. sırada yer aldığı görülmektedir.

■ 2006 yılında alınan verilere göre ise ilk üç sırada;

1. Sağlık ve Hasta Hakkı (261)
2. Mülkiyet Hakkı (203),
3. Adil yargılanma hakkı (146) yer almıştır.

■ 2007 yılı ilk altı ayında alınan verilere göre ise ilk üç sırada;

1. Sağlık ve Hasta Hakkı (115)
2. Mülkiyet Hakkı (84),
3. Kötü Muamele Yasağı İhlali (79) yer almıştır

2005 yılında toplam başvuruların 2004'e göre % 62 artmasına rağmen, **İşkence ve Kötü Muamele Yasağı** ile ilgili şikayetlerin **aynı seviyelerde kalması**; genel dağılımdaki payının 2004 yılında %9.64 iken 2005 yılında %7.43'e inmesi ve 2006 yılında kötü muamele yasağı ihlal iddialarının 2005'e göre 67'den 36'ya düşerek %47 oranda azalmayla 11. sıraya ve işkence yasağı ihlal iddialarının 27 başvurudan 10'a düşerek %63 oranda azalmayla 18. sıraya kadar gerilemesinde, siyasi iradenin kararlılıkla uyguladığı "**işkenceye sıfır tolerans**" politikasının en önemli rolü oynadığı mülahaza edilmektedir. 2007 yılında bu oranda başvurulardaki artışa oranla ciddi bir değişiklik görülmemiştir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir başka nokta ise, genelde "Kötü Muamele" ile birlikte zikredilen "İşkence Yasağı" başvurularının gerçekte çok daha düşük olmasıdır. Kötü Muamele Yasağına ilişkin verilerin içinde, vatandaşların doktor, hemşire, güvenlik kuvvetleri gibi kamu görevlileriyle yaşadıkları hakaret, azarlama, ilgisizlik, oyalama niteliğindeki olayların olduğu görülmektedir.

2005, 2006 ve 2007 yılı verilerine göre **ilk** sırada yer alan **Sağlık ve Hasta Hakkı** ile ilgili şikayetler, hastanelerde yaşanan ilgisizlik, kötü tedavi koşulları, yoğun kuyruklar, hijyen sorunları, yanlış tedavi ve teknik imkansızlıklar gibi hususlardan kaynaklanmaktadır.

2005, 2006 ve 2007 verilerinde İkinci sırada yer alan **Mülkiyet Hakkıyla** ilgili şikayetlerin ise, tapu ve kadastro sorunları, kamulaştırma bedelleri ve ödenmesinde yaşanan ihtilaflar gibi konularda yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bunlara örnek olarak, özellikle Güneydoğu'da bazı köylerin ağaların mülkiyetinde olmasından kaynaklanan sorunlarla ilgili iddialar, trafikte uygulanan para cezalarının yüksekliği ya da haksızlığıyla ilgili şikayetler, bazı kamu kurumlarında görülen sözleşmeli personel veya sendikalı işçilerin yüksek ücret almaları nedeniyle eşit işe eşit ücret ilkesinin ihlâl edildiği yolundaki şikayetler gösterilebilir.

2005 ve 2006 verilerinde üçüncü sırada yer alan **Çalışma ve Sözleşme Hürriyetine** ilişkin şikayetlerin, özellikle belediyeler ve özel şirketlerin işten çıkarmaları, atama işlemleri, çalışma şartlarının ağırlığı gibi konularla ilgili olduğu görülmektedir. Bunlara örnek olarak polis, gardiyanların mesai saatleriyle ilgili sıkıntılarını, KPSS sınavını kazandığı halde askerliğini yapmadığı gerekçesiyle göreve başlatılmayan kişilerin başvurularını göstermek mümkündür.

2004 yılında 6. sırada, 2005 yılında 5. sırada, 2006 yılında 4. sırada, 2007 yılında 10. sırada yer alan **Ayrımcılık Yasağı** ihlaliyle ilgili şikayetler Literatürde (İnsan Hakları Evrensel Beyannemesi, Avrupa Temel Haklar Sözleşmelerinde ve 1982 Anayasasında) yer aldığı biçimde ırk, renk, dil, din veya siyasi düşünce farklılığından dolayı insanlara ayrımcılık yapıldığı iddiaları ile ilgili değildir. Bu şikayetler daha çok kamu hizmetlerinin işleyişinde yaşanan torpil, kayırmacılık ya da ücret adaletsizlikleriyle ilgili iddialardan oluşmaktadır.

2004 yılı verilerinde ilk üç sırada yer alan İşkence ve Kötü Muamele Yasağına uyulmaması, Adil Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği ile ilgili şikayetlerin yerini Mülkiyet Hakkı, Çalışma Hakkı gibi hususlara bırakması ve İfade Hürriyeti, Örgütlenme Hürriyeti, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkı gibi konulardaki şikayetlerin sınırlı sayıda kalmasının, **Türkiye'nin giderek daha saydam, demokratik ve özgürlüklerin önünü açan bir idare tarzı kazanmasının tezahürlerinden olduğu mülahaza edilmektedir.** Bu veriler, siyasi ve hukuki düzeni oturmuş, sağlam geleneklere dayalı çağdaş demokrasilerde görüldüğü gibi, Türkiye'de de bireylerin şikayetlerinin siyasi özgürlüklerden çok yaşam kalitelerinin arttırılmasına yönelik beklentileriyle ilgili nitelik kazandığını göstermektedir.

2005 yılına ait verilere göre, en çok ihlâl iddiası başvurusu alan İl Kurulları sırasıyla Konya, Ankara, İstanbul, Denizli, Kırıkkale, Amasya, Samsun, Kilis, Sivas, Karaman, Giresun, Adana olmuştur. 2006 yılında bu sıralama Konya, İzmir, Malatya, Ankara, Kırıkkale, Bolu, Erzurum, Mersin, Şanlıurfa, Trabzon, Çorum, Hatay, İstanbul, olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılı ilkaltı ayında ise, Denizli, Bartın, İzmir, İstanbul, Muğla, Ankara, Malatya, ŞUrf, Bolu, Kırşehir, Rize, Bingöl, Samsun, Erzincan, Muş, Trabzon, Erzurum, Hatay, Adana, Mersin, Artvin, Sakarya olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılından bu yana toplamda başvuru alabilen iller sıralaması ise, **İstanbul, İzmir, Konya, Ankara, Kırıkkale, Malatya, Denizli, Samsun, Adana, Bartın, ŞUrf, Mersin, Bolu, Antalya, Erzurum, Trabzon, Giresun, Diyarbakır, Sivas, Hatay** olarak gerçekleşmiştir.

Bu veriler, illerin nüfus yapısı dikkate alınarak değerlendirildiğinde ihlâl iddiası başvurusu alma konusunda en başarılı ilin Kırıkkale'de bulunan İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları olduğu görülmektedir. Burada önemle vurgulamak gereken husus, başvuru adedinin çokluğunun o ilde insan hakları ihlallerinin yoğun biçimde yaşandığı anlamına gelmediğidir. Başvuru adedinin çokluğu, o ilde Kurulların başarılı çalışmalarıyla halkın gözünde sorunların çözümü için bir umut kapısı haline geldiğinin göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Diğer yandan, bu durumun o bölgede halk ile kamu görevlileri arasındaki ilişkilerin belli bir güven ve şeffaflık temeline oturduğunun ve halkın da haklarına sahip çıkma bilincinin yüksek olduğunun göstergesi olarak

yorumlanmalıdır. Hiç başvuru alınmamasının ise o ilde ihlal olmadığı değil, Kurulların vatandaş nezdinde tanınma ve güvenilme açısından eksiklikler yaşandığını gösterdiği söylenebilir.

2005 yılı verilerine göre en fazla şikayete konu olan kurumlar ise sırasıyla **Belediye, Emniyet ve Sağlık Kurumu** olmuştur. 2006 yılında bu sıralama **Valilik, Sağlık Kurumu ve Belediye** olarak değişmiştir. 2007 yılında ise bu sıralama **Sağlık Kurumu, Emniyet ve Valilik** olarak gerçekleşmiştir. En fazla şikayete konu olan kurumlar arasında yer alan belediyelerle ilgili başvurular, kamulaştırma işlemleri, belediye personellerinin özlük hakları, imar ve işyeri ruhsatı işlemleri, çevre kirliliği ve altyapı eksiklikleri gibi konuları kapsamaktadır. Belediyelerin sayısının fazlalığı ve halkla en fazla temas eden kurumlar olması da şüphesiz bu verilere kaynaklık eden bir diğer faktördür.

2004 yılında 132 adetle ilk sırada, 2005 yılında 134 adetle 2. sırada yer alan ve **2006** yılında **119** başvuruyla **6.** sıraya gerileyen ve 2007 yılında 80 başvuruyla 2/3. sırada yer alan Emniyetle ilgili şikayetlerin daha çok işkence ve kötü muamele yasağı, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adil yargılanma hakkı, dilekçe hakkı, özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı hakkının ihlali iddialarından kaynaklanan başvurulardan oluştuğu görülmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise, başvuru formlarında yer alan valilik ve bakanlık kategorilerinin tüm kamu birimlerini formda ifade etmenin güçlüğü nedeniyle pek çok kurum ve uygulama birimini de içerdiği. Mesela İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün bir işlemiyle ilgili şikayet de "valilik" olarak kaydedilmektedir. Yine herhangi bir bakanlığa bağlı kuruluşla ilgili şikayetler de "bakanlık" kategorisinde yer almaktadır.

Ülkemizde insan hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının sayı ve etkinliğinin henüz istenilen düzeyde olmadığı göz önüne alındığında, İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarının hedeflenen etkinlik düzeyine ulaşmaları için Kurul başkanları olan Kaymakam ve Valilere düşen görevin büyüklüğü daha iyi anlaşılmaktadır. Halkın bu yeni kurumlara olan ilgisi ve sivil toplum kuruluşlarının katkıları, üstlerine düşen bu görevin bilincinde olan Kurul Başkanlarının gayretleriyle artmaktadır. Bununla birlikte, Kurul başkanlarının devlet kurumları ile vatandaş arasındaki diyalog açısından bu yeni ve umut verici platformdan azami derecede istifade etmeye çalışmaları gerekmektedir.

Belirtilmesi gereken bir diğer nokta da, Kurulların çalışma usullerini düzenleyen Yönetmelik gereğince, Kurul başkanı olarak görev yapan Mülki Amir ile diğer üyelerin oylarının eşit olması ve Başkanın veto hakkının bulunmamasının, Kurulların sivil niteliği ve kararlarının sağlığı açısından yeterli bir güvence oluşturmakta olduğudur. Çünkü ortalama 15 kişiden oluşan bu kurullarda Başkan dahil en fazla iki kamu görevlisi bulunmaktadır. Bütün bunların yanında yaşanan kimi olumsuzluk ve yetersizliklerin de Kurulların henüz oluşum aşamasındaki yeni yapılar olmasından kaynaklandığını ve çalışmalarının kazanacağı yoğunluk ve niteliğe bağlı olarak bu sorunların da zamanla ortadan kalkacağına inanılmaktadır.

İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarının başarısı için gereken en önemli şartlardan birisi de kuşkusuz ki Kurulun ev sahipliğini yapan valiliğin veya kaymakamlığın Kurul başkanlığını yaparken, Kurul üyeleri üzerinde baskı kurarak kurul üyelerinin alacağı kararlar üzerinde **hakim** rolü yerine **hakem** (arabulucu) rolünü benimsemesidir. Bu yaklaşım sağlanabildiği ölçüde Kurullar bireyle Devlet arasında yaşanan ve yaşanabilecek sorunların tespiti ve çözümünde **aracı** yani "**halkın denetçisi**" olacaktır.

DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN:

Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı

Tel : +90312 4307284- 4306193

Faks : +90312 4304397

e-posta: ihb@basbakanlik.gov.tr

web: www.basbakanlik.gov.tr